

มาตรการกฎหมายในการจัดการน้ำเสียจากการ เพาะปลูกและการปศุสัตว์

นายปราโมทย์ ศรีสมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-066-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16403356

Legal Measures For The Management
of Wastewater from Farmig and Husbandry

Mr. Pramote Srisamai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
For the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School
Chulalongkorn University
1995
ISBN 974-632-066-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการในการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูกและ
การปศุสัตว์

โดย

นายปราโมทย์ ศรีสมัย

ภาควิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. สุนัย มีลลิกะมาลย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

Sunai M.

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฤงสูวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Keon

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

Sunai M.

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนัย มีลลิกะมาลย์)

Keon

..... กรรมการ
(อาจารย์โสภณ เมืองเจริญ)

Keon

..... กรรมการ
(อาจารย์นิศากร โฆษิตร์ตัน)

Keon

..... กรรมการ
(อาจารย์พิมลพร นันทะ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ปราโมทย์ ศรีสมัย : มาตรการกฎหมายในการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์
(LEGAL MEASURES FOR THE MANAGEMENT OF WASTEWATER FROM FARMING AND
HUSBANDRY) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาสย์, 231 หน้า ISBN 974-632-066-1

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายไทย ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้บังคับ
ในปัจจุบัน เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
น้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายไทยหลายฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการ
น้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ ยังมีลักษณะที่จำกัด และไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการแก้ไขปัญหาน้ำ
เสียจากการเพาะปลูก และการปศุสัตว์ กล่าวคือ กฎหมายเหล่านี้มิได้มีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาน้ำ
เสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์โดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้การบังคับใช้ กฎหมายเหล่านี้จึงยังไม่มี
ประสิทธิภาพ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ได้

จากสภาพปัญหาที่เอง ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เข้ามำหนดมาตรการ
กฎหมายที่เหมาะสม เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ด้วยการออกกฎหมายลำดับ
รอง เช่น กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง เพื่อบังคับให้ชัดเจน และควรนำทั้งมาตรการกฎหมายและ
มาตรการอื่น ๆ เช่น มาตรการทางสังคม และมาตรการทางภาษีอากรมาใช้บังคับไปพร้อม ๆ กัน จึงจะมี
ผลให้ปัญหาน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ลดน้อยลงไป

ภาควิชา ..... นิติศาสตร์
สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C370415 : MAJOR LAW

KEY WORD: LAW/MANAGEMENT/WASTEWATER/FARMING/HUSBANDRY

PRAMOTE SRISAMAI : LEGAL MEASURES FOR THE MANAGEMENT OF WASTEWATER FROM FARMING AND HUSBANDRY. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. DR. SUNEE MALLIKAMARL, 231 pp. ISBN 974-632-066-1

This research aims to analyze Thai laws and measures currently in force on the management of wastewater from farming and husbandry in order to prevent and solve the problems thereof.

The research finds that many Thai laws currently in force on the management of wastewater from farming and husbandry are still limited in their nature and are not adequately efficient in solving the problems of wastewater from farming and husbandry. These laws do not intend to specifically solve the problems of wastewater from farming and husbandry. As a consequence, the enforcement of these laws is not effective and they fail to solve the problems of wastewater from farming and husbandry.

Due to the nature of the problems, the researcher therefore proposes to government agencies concerned to impose appropriate legal measures on the management of wastewater from farming and husbandry by enacting subsidiary laws, for example, ministerial regulations and notifications, to prescribe clear rules and, simultaneously enforcing the legal and other, such as social and tax measures which will mitigate the problem of wastewater from farming and husbandry.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์

ปีการศึกษา.....2537

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจบังเกิดและสำเร็จลุล่วงได้ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือและแนะนำจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร และคำชี้แนะในการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ตลอดจนการให้แรงคล้อยใจและกำลังใจในการอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จได้ตามกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านรองศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ซึ่งได้ให้โอกาสผู้วิจัย ศึกษาและเขียนวิทยานิพนธ์นี้ขึ้น อีกทั้งได้เสียสละเวลาเพื่อเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความเมตตาอภัยแก่ผู้วิจัยด้วยดีโดยตลอด นับตั้งแต่การให้กำลังใจฝ่าฟันกับอุปสรรคนานาประการก่อนเริ่มการวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และเสนอแนะแนวทางในการเขียน ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ จนทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ประธานกรรมการ อาจารย์โสภณ เมืองเจริญ รองอธิบดีกรมศิลปากร อาจารย์นิศากร โฆษัตริ์ตัน ผู้อำนวยการกองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ และอาจารย์พิมลพร นันทะ นักวิชาการกองกัญและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร ที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อมูลและชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้วิจัยหลายประการ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งยังให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ คุณสุขุม วงศ์เอก แห่งกองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และเจ้าหน้าที่ศิลปากรจังหวัดนครปฐม ที่กรุณาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ และคุณไกรสร เลี้ยงสมบูรณ์ เพื่อนร่วมชั้นเรียนของผู้วิจัย ขณะนี้ดำรงตำแหน่ง "ผู้ช่วยผู้พิพากษา" ซึ่งเป็นผู้ชี้แนวทางอันนำมาซึ่งความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการ บริษัท ไฟรซ์ สานนท์ ประภาส และ
วีนันท์ จำกัด ทุกท่านที่ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยให้มีเวลาเขียนวิทยานิพนธ์นี้ นอก
จากนี้ขอขอบคุณเพื่อน พี่ ๆ และน้อง ๆ ผู้ร่วมงาน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่
ไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ที่ได้ช่วยเหลือข้อมูล ข่าวสารและการงานทุก ๆ
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการ ขอ
มอบความดีนี้แด่ บิดาและมารดา ตลอดจนพี่น้อง ของผู้วิจัยที่คอยให้กำลังใจ
ตลอดมา หากวิทยานิพนธ์นี้มีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์ใด ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับความ
ผิดพลาดนั้นแต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
วิธีดำเนินการวิจัย.....	13
สมมติฐานของการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	14
บทที่ 2 วิกฤตการณ์น้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์.....	16
สถานการณ์น้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์ในปัจจุบัน.....	16
1. สถานการณ์น้ำเสียจากการเพาะปลูก.....	16
2. สถานการณ์น้ำเสียจากการปศุสัตว์.....	20
แหล่งที่มา สาเหตุ และผลกระทบของน้ำเสียจากการเพาะปลูก และการปศุสัตว์.....	23
1. น้ำเสียจากการเพาะปลูก.....	23
ก) การใช้ปุ๋ยเคมี.....	24
ข) ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก.....	29
ค) การใช้สารกำจัดศัตรูพืช.....	31
2. น้ำเสียจากการเลี้ยงสุกร.....	44

บทที่ 3	ปัญหาและอุปสรรคของกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูก และการปศุสัตว์.....	47
	กฎหมายควบคุมการใช้ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช.....	48
	ประสิทธิภาพของกฎหมายในการควบคุมน้ำทิ้งจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์.....	80
	การกำหนดเขตพื้นที่การเลี้ยงสุกร.....	81
บทที่ 4	หลักการและมาตรการต่างๆ ที่ใช้เพื่อการจัดการน้ำเสียจากการเพาะปลูกและการปศุสัตว์.....	96
	หลักผู้ก่อให้เกิดมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)..	96
	แนวความคิดการมีส่วนร่วมของสาธารณชน.....	112
	หลักการบังคับใช้กฎหมาย	114
	การควบคุมและตรวจสอบการใช้ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และการปล่อยน้ำทิ้งจากฟาร์มปศุสัตว์.....	117
	1. การควบคุมและตรวจสอบโดยกฎหมาย.....	118
	2. การควบคุมและตรวจสอบโดยมาตรการทางสังคม.....	128
	มาตรการทางภาษีอากร.....	136
	การเผยแพร่เทคโนโลยีที่เหมาะสม.....	138
	การปราบศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี.....	141
	1. การใช้สารสกัดจากพืชควบคุมแมลงศัตรูพืช.....	141
	2. การใช้วิธีการชีวินทรีย์หรือการควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี (Biological-Control).....	149
บทที่ 5	สรุปและเสนอแนะ.....	164
	สรุป.....	164
	ข้อเสนอแนะ.....	172
	รายการอ้างอิง.....	179
	ภาคผนวก.....	188
	ประวัติผู้เขียน.....	231

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ประเมินความต้องการใช้ปุ๋ยข้าวรวมปี พ.ศ. 2535-2539..... 20
ตารางที่ 2	สถิติการนำเข้าปุ๋ยเคมีของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536..... 28
ตารางที่ 2.1 ก)	ปริมาณและมูลค่าสารกำจัดศัตรูพืชนำเข้า ปี พ.ศ. 2536.....188
ตารางที่ 2.1 ข)	ปริมาณสารกำจัดศัตรูพืชที่มีการนำเข้าสูง 10 อันดับ ปี พ.ศ. 2536.....190
ตารางที่ 2.2	ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2536.....192
ตารางที่ 2.3	ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรแยกตามกลุ่มพืช ต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2533.....193
ตารางที่ 2.4	ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าปุ๋ยเคมีของไทย ปี พ.ศ. 2520-2536.....194
ตารางที่ 2.5	ปริมาณการผลิตและผสมปุ๋ยภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2509-2536.....195
ตารางที่ 2.6	ปริมาณการผสมปุ๋ยภายในประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2533.....197
ตารางที่ 2.7	แสดงจำนวนตัวอย่าง น้ำ ตะกอน ดิน และสัตว์น้ำ ที่ได้สำรวจพบสารตกค้าง ระหว่างปี พ.ศ. 2519- 2522.....198

<p>ตารางที่ 2.8</p>	<p>ระดับสารพิษตกค้างออร์กาโนคลอรีนและ ออร์กาโนฟอสเฟตในดินเป็น ppm. (mg/kg) จาก แหล่งเกษตรกรรมทั่วประเทศ สํารวจและวิเคราะห์ผล ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2531.....199</p>
<p>ตารางที่ 2.9</p>	<p>ระดับสารพิษตกค้างออร์กาโนคลอรีนและ ออร์กาโนฟอสเฟตในน้ำจากแหล่งน้ำทั่วไปและ แหล่งเกษตรกรรมเป็น ppb. (ug/L) สํารวจและ วิเคราะห์ผล ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2531.....200</p>
<p>ตารางที่ 2.10</p>	<p>สารตกค้างของวัตถุมีพิษกลุ่มออร์กาโนคลอรีนในข้าว ถั่ว และผลไม้ชนิดต่าง ๆ .....201</p>
<p>ตารางที่ 2.11</p>	<p>สารตกค้างของวัตถุมีพิษกลุ่มออร์กาโนคลอรีนในพืชผัก ต่าง ๆ .....202</p>
<p>ตารางที่ 2.12</p>	<p>การสํารวจสารพิษตกค้างในผลิตผลทางการเกษตร ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2528.....203</p>
<p>ตารางที่ 2.13</p>	<p>ปริมาณสูงสุดของสารพิษที่ตกค้างในสัตว์น้ำ (ปลา) จำนวน 200 ตัวอย่าง จากแหล่งจำหน่ายภาคกลาง (2525).....204</p>
<p>ตารางที่ 2.14</p>	<p>ปริมาณสารพิษกลุ่มออร์กาโนคลอรีนพบสะสมในอวัยวะ ต่าง ๆ ของคนไข้ซึ่งเสียชีวิตระหว่างปี พ.ศ.2522..205</p>
<p>ตารางที่ 2.15</p>	<p>ปริมาณสารพิษตกค้างกลุ่มออร์กาโนคลอรีนในตัวอย่าง เลือดของคนไทย ทำการสํารวจระหว่างปี พ.ศ. 2520-2533.....206</p>
<p>ตารางที่ 2.16</p>	<p>สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรที่ห้ามนำหรือส่ง เข้ามาในประเทศไทย.....207</p>
<p>ตารางที่ 2.17</p>	<p>ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดนครปฐมเป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ. 2535.....218</p>

ตารางที่ 2.18	ข้อมูลจำนวนฟาร์มเลี้ยงสุกรในอำเภอต่าง ๆ ของ จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2537.....	219
ตารางที่ 2.19	ปริมาณการเลี้ยงสุกรในจังหวัดนครปฐม ประจำเดือนมกราคม 2538.....	220

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1

การใช้ที่ดินของประเทศไทย พ.ศ. 2534..... 25